

Østrigs Finanser.

Efter Grev Mülinen.

«**L**es finances de l'Autriche. Étude historique et statistique sur les finances de l'Autriche-Cisleithanienne, comparées avec celles de la France. D'après des publications officielles de l'administration i. et r. des finances. Par le comte de Mülinen, envoyé extr. et ministre plén. de S. M. I. et R. A. Paris & Vienne 1875» — er Titelen paa et for et Par Maaneder siden udkommet Værk, der i Udlandet har vundet megen Anerkjendelse, og hvoraf der i det Følgende vil blive meddelt nogle Uddrag. Grev Mülinens Værk forener Diplomats Elegance med Statistikerens Nøjagtighed, og det tør sikkert siges, at han har naaet sit Maal: at levere en nøjagtig og paa autentiske Kilder hvilende Statistik, at give Finansmændene et sammentrængt og samvittighedsfuldt Résumé af de økonomiske Resultater, Østrig har naaet navnlig siden 1867, og samtidig at levere et for et større Publikum tilgængeligt Værk.

Den berømte franske Finansminister, Baron Loujs, har sagt: «giv mig en god Politik, og jeg skal give Eder gode Finanser.» Man kunde tilføje: «giv mig gode Finanser, og jeg skal give Eder en god Politik.» Ved at

gjennemgaa Nationernes Aarbøger se vi i Virkeligheden næsten ligesaa ofte slette Finanser avle en fordærvelig Politik, som vi se en fordærvelig Politik avle slette Finanser. Østrig har i en særlig høj Grad undladt at tage Hensyn til disse Sandheder. I lang Tid har Østrig betænkt sig paa at begunstige Handelens og Industriens Udvikling; og i lang Tid har det udmærket sig ved sin slette Bestyrelse af de offentlige Midler. Allerede i det 18 Aarh. se vi Østrig, bestandig kæmpende mod finansielle Vanskeligheder, tage sin Tilflugt til Laan og Papirpenge. Men det er dog først henimod Udgangen af dette Aarhundrede og Begyndelsen af det 19., at vi blive Vidne til en finansiell Uorden, der overskrider Alt, hvad vore Dage have at opvise, uagtet Nutiden dog er rig nok paa Exempler paa slet og ødsel Finansforvaltning. Papirpengene, der hurtigere slog Rod i Østrig end i det øvrige Evropa, og som dér blev et mægtigt, men farligt Redskab i Regeringens Hænder, var underkastede talrige Svingninger. Værdiforringelsen naaede en fantastisk Højde. Saaledes gjaldt 100 Gylden i Metal en Tid 200, 300 og 500 Gylden i Papir, ja der var endog et Øjeblik, da Kursen paa Papiret naaede 1200. Det var saadanne Forhold, der undergravede Landets Kraft og muliggjorde de store militære Nederlag i Slutningen af forrige Aarhundrede og i Begyndelsen af dette, og som endelig i 1811. medførte Statsbankerotten.

Fra dette Øjeblik af og navnlig efter de store Kriges Slutning og den almindelige Freds Gjenoprettelse i 1815 skete der et stort Omslag i det ny Østrig. Belært af en sørgelig Fortid, tilskyndet af Kejser Frans I og understøttet af Fyrst Metternich og den dygtige Finansminister Grev Stadion besluttede den østrigske Regering at bringe

Orden i Finanserne, og det lykkedes den fuldstændigt. Dog maa det beklages, at der blev begaaet to Fejl, hvoraf især den ene standsede Landets økonomiske Opsving, et nødvendigt Komplement til en god Finansforvaltning.

Tilskyndet af en for vidt dreven Samvittighedsfuldhed og Retskaffenhed besluttede man i 1818 tildels at holde Bankerottens Ofre skadesløse, og man bebyrdede saaledes Staten med en betydelig Gjæld, uden dog at naa det tilsigtede Maal. De gamle Ihændehavere af Gjældsfordringer paa Staten, der i Katastrofens Øjeblik kun vare altfor glade over dog at kunne frelse nogle Rester af deres Formue, havde nemlig skyndt sig med til Spotpris at overlade dem til dristige Spekulanter. Det var disse ny Ihændehavere af den gamle Gjælds Obligationer, der nu af en faderlig, men ikke forstandig Regering fik udbetalt den Erstatning, der egentlig tilkom de oprindelige Ihændehaveré.

Den anden, efter vor Mening alvorligere Fejl, Regeringen begik, bestaar i den Handelspolitik, Østrig slog ind paa. Man frygtede, at samtidig med Handelsfriheden skulde det revolutionære, eller nationale, Element faa Indpas i denne Mosaik af Folkeslag, hvem en historisk Nødvendighed havde samlet under Habsburgernes berømte Scepter. Denne ugrundede Frygt har for en stor Del hindret Handelen i at trives, Industrien i at udfolde sig, idet den har paatvunget dem Hindringer og Skranker af enhver Art. Landet har i 33 Aar staaet stille. Stilstand er her Tilbagegang.

Medens Østrig forblev forældede Traditioner tro, gik Omverdenen fremad: Preussen grundlagde sin Overvægt i Tyskland ved at tiltrække sig, ved at begunstige de materielle Interesser, og der er ingen Tvivl om, at Dan-

nelsen af Toldforeningen i 1834, som Østrig imod Fyrst Metternichs Raad vægrede sig ved at støtte, var den første Breche, som blev skudt i den Indflydelse, den nævnte Magt havde bevaret i Tyskland efter 1815.

I den ellefte Time indsaa Østrig det Fejlagtige i sin Handelspolitik, og der blev i 1862 gjort et frygtsomt Forsøg paa Optagelse i Toldforeningen. Hvis dette Forsøg var lykkedes, vilde Østrig have sejret. Men den østrigske Regering viste en beklagelig Vaklen og manglede Dristighed. Forlangendet om Optagelse i Toldforeningen havde kun den Følge, at det gjorde Preussen mistroisk og fik det til at stille sig i Forsvarsstilling ligeoverfor en Nabo, paa hvis Apathi det hidtil havde gjort Regning. I Nikolsburg og i Prag udtalte i 1866 den Politik, der var blevet indviet ved Stiftelsen af Toldforeningen, sit afgjørende Ord: Østrig blev udelukket af Tyskland.

Dette var de sørgelige Virkninger af en paa det økonomiske Omraade begaaet stor Fejl. Dette var de skæbnesvangre Resultater af et System, der modvejede Alt, hvad en samvittighedsfuld Forvaltning i 33 Aar havde gjort for at hæve Østrigs Finanser, og som samtidig godtgjorde, at Orden og Sparsommelighed ikke forslaa til at grundlægge gode Finanser, at det, hvis man vil være sikker paa at naa dette Maal, er uundgaaelig nødvendigt at udvikle Folkets Livskraft.

Aaret 1848 fandt saaledes Østrigs Finanser i en blomstrende Tilstand, men Landet berøvet alle de Betingelser, der ene kunde sikre dets Trivsel og sætte det i Stand til at bære de Stød, som en nær Fremtid forbeholdt det. De revolutionære Storme bortjog snart den Orden i Budgettet, som en stadig Økonomi havde oprettet; Krigen i Italien og den ungarske Krig paalagde

snart Østrig tunge Byrder, og hertil kom andre Byrder, som foraarsagedes ved Helstatens Reorganisation og ved Nødvendigheden af bestandig at staa væbnet ligeoverfor de Angreb, hvorpaa Nabomagten, Piemont, pønsede. Det Sammenstød med Preussen, som det i 1850 var lige ved at komme til, den imod Rusland i 1855 rettede væbnede Neutralitet, der kostede mellem 200 og 300 Mill. Gylden og 40000 Mennesker, som Epidemierne bortmejede, endelig Krigen med Sardinien i 1859, — alt dette udtømte fuldstændig et Land, der, da det ikke ved ny Skatter kunde tilfredsstille Statskassens stedse stigende Fornødheder, var nødt til at tage sin Tilflugt til de mest byrdefulde Statslaan, til Papirspenge, den letteste og derfor ogsaa den farligste Maade at gjøre Statsgjæld paa.

Alligevel kunde Halvdelen af de tunge Byrder, som Aarene 1848—60 testamenterede Østrig, have været undgaaet ved en dygtigere Bestyrelse af Statens Finanser. Under Ledelse af meget hæderlige, men kortsynede Mænd forværredes Situationen, fordi man undlod at bruge heroiske Midler, fordi Finansministeren undlod ved Siden af det uhyre Ansvar, der paahvilede ham, at kræve Ret til at afpasse de andre Departementers Udgifter efter de Hjelpekilder, hvorover der kunde raades.

Efter at Kapitulationen ved Vilagos havde gjort Ende paa den ungarske Krig, gjaldt det fremfor Alt at slutte et Laan paa 400 Mill. Gylden for med Kraft at søge Ligevægten i Finanserne gjenoprettet, og der burde gives Staten Midler til at frigjøre sig ligeoverfor Nationalbanken for at faa Agio'en — dette Onde, der i et Fjerdedelsaarhundrede har tæret paa Østrig og forhindret dets Finanser i at hæve sig — til at forsvinde. I Stedet for at bestemme sig for dette kraftige Slag, gik man Palliativ-

ernes Vej. Smaa successive Laan svækkede Markedet og tjente ikke til Andet end til med Nød og neppe at dække disse Underskud paa hvert Budget, der, hvis Tilstanden blev ført tilbage til normale Forhold, ganske vist ikke vilde være fremstaaede. Paa den anden Side havde Mangelen paa Kontrol medført, at en vis Løshed havde sneget sig ind i Finansforvaltningen. Finansministeren, der stod ene i Kampen ligeoverfor stigende Fornødenheder og Krav, der ikke tog tilstrækkeligt Hensyn til Statskassens Fattigdom, formaaede ikke at gjøre tilstrækkelig Modstand og var nødt til at tillade hvert Departement at fastsætte sit Udgiftsbeløb efter eget Tykke. Fra at være Leder af det Offenliges Midler stod han saaledes meget Fære for at synke ned til at blive en Slags Centralkasse, der havde at udbetale efter Ordre.

Der fandtes dog dengang en udmærket finansiell og økonomisk Kapacitet i Østrig. Fra 1849 havde denne Kapacitet forsøgt, og ikke uden Held, at bringe den østrigske Enhedsstat ind i den moderne Udviklings Strøm, forsaavidt angaar den industrielle og kommercielle Bevægelse. Baron v. Bruck — vi havde ikke behøvet at nævne ham — knyttede kort efter Begivenhederne i 1848 som Handelsminister sit Navn til store Reformer, til store økonomiske Fremskridt. Da han uheldigvis kaldtes til anden Virksomhed udenfor Landet, blev han nødt til at afbryde sit Værk, og først umiddelbart forud for de store ydre Forviklinger, der nødvendigvis maatte føre til den for Østrig uheldige Krig i 1859, kom han som Finansminister til at raade for Østrigs finansielle Skæbne. Hvis han tidligere var kommen i Spidsen for dette Ministerium, vilde han have kunnet yde fortrinlige Tjenester, medens Omstændighederne nu ikke tillode ham at høste, hvad

han havde begyndt at saa, eller ret at udfolde sine Talenter.

Aaret 1860 er Udgangspunktet for Østrigs finansielle Gjenfødelse. De nærmest følgende Aar gik til Forarbejder, der dog ikke ganske vare fri for at vidne om en vis Familien. Først 1868 begynder Gjenfødselen at vise sine Virkninger, efter at Landets politiske Stilling i 1866 var blevet kuldkastet, og efter at det i 1867 var blevet omskabt fra en Enhed til en Tohed.

Den upartiske Historie vil ikke negte de modige Mænd, der i dette bevægede Tidsrum (1860—66) overtog Finansministeriets Portefølje, sin Anerkjendelse. Den vil anerkjende, at de — stillede imellem en uheldig Krig og en endnu fordærveligere, der fulgtes af Rigsforfatningens fuldstændige Omdannelse, ligeoverfor en forviklet Situation, ligeoverfor uventede Ulykker — at de under saadanne vanskelige Forhold ved deres Samvittighedsfuldhed, Dygtighed og Energi forstod at frelse de finansielle Interesser, der vare dem betroede og at forhindre den fuldstændige Ødelæggelse af Østrigs Kredit.

I Aaret 1703 begyndte Østrig den Række mere eller mindre ødelæggende Laan, der i over halvandet hundrede Aar var Grundlaget for dets Finanspolitik. Paa den ene Side en Række af lange Krige, der stillede store Krav; paa den anden Side en slet Finansbestyrelse, der skabte et bestandigt Misforhold mellem Indtægter og Udgifter; — følgelig et Deficit, der ikke var til at fjerne i hele det 18 Aarhundrede, og som banede Vejen for Bankerotten af 1811.

I Tidsrummet 1703—1811 følger Statslaan paa Statslaan:

1. Tvangslaan 1703. Krig med Frankrig. Oprør i Ungarn.

2. Tvangslaan 1759.

3. — 1760.

4. Frivilligt Laan 1761 (Februar).

5. — 1761 (Juli).

6. — 1762 (Oktober).

7. — 1762 (December).

8. — 1763.

1759—63 Syvaarskrigen.

I 1766 blev der givet en Del af Ihændehaverne af Statsobligationerne Valg imellem Udbetaling af deres Tilgodehavende i Metal eller en Rentereduktion til 4 pCt. Det er maaske det første Exempel i Evropa paa denne, for Øvrigt lovlige, Statslaanskonvertering.

Fra 1766 til 1787 behøvede Østrig, da dets ordinære Indtægter vare stegne, ikke at ty til Krediten. Men det maa fremhæves, at det skabte sig visse lidet regelmæssige Indtægter ved at lægge Beslag paa Gaver, der vare givne til gejstlige Stiftelser. Da Jesuiterordenen i 1773 var bleven undertrykket, tilegnede Staten sig hele den rørlige og urørlige Formue, som denne Orden besad i Østrig.

Fra 1787 af bringer Opstanden i Nederlandene, de politiske Bevægelser i Ungarn og Krigen mod Tyrkiet paany Forvirring i Finanserne. Regeringen dekretterer, at alle Kirkers, Klosters og religiøse Stiftelsers Kapitaler, at Umyndiges Midler, at Kapitaler, tilhørende forskjellige andre Stiftelser, skulle indbetales i Statskassen, og at der skal udbetales Deponenterne en Rente af fra 3½ til 5 pCt.

Samtidig suspenderes alle de Afbetalinger, Amortisationer og Konverteringer, der var bleven sat i Gang, og Regeringen erklærer sig rede til mod en Rente af fra 4 til 5 pCt. at modtage alle de frivillige Laan, Private ville yde den. Det er ubestrideligt, at alle disse Forholdsregler, der stærkt lignede Tvangsloan, maatte give Landets Kredit et haardt Stød, idet de angreb den private og kollektive Formues Frihed. Regeringen, der indsaa hvilke Farer den skabte sig, besluttede sig da i 1792 til at opheve Forpligtelsen til kun at deponere alle disse Kapitaler i Statskassen. Samme Aar støder der en forfærdelig Krise til, der hidførtes ved Overenskomsten i Pilnitz, hvorved de store Krige mod den franske Revolution aabnedes. Følgende Finansoperationer giver os en Forestilling om, hvad disse Krige kostede Østrig.

9. Frivilligt Laan 1792.

I 1793 gives der Ordre til at indbetale i Statskassen alt møntet eller ikke-møntet Guld og Sølv, der tilhører Mindreaarige, og alle Klosters og Kirkers Kostbarheder.

10. Tvangsloan 1794.

11. Frivilligt Laan 1795.

12. Lotterilaan 1796. Første Lotterilaan.

13. — 1797.

14. Tvangsloan 1796.

15. — 1797.

16. — 1798.

17. — 1799.

18. — 1798.

19. — 1800 (1 Juni).

20. — 1800 (15 Juni).

21. Lotterilaan.

I 1803 kræver Regeringen paany, at gejstlige og

religiøse Stiftelser, Undervisningsanstalter, Velgjørenhedsanstalter osv. indbetale den deres disponible Kapitaler og aarlige Overskud.

22. Frivilligt Laan 1805.

23. Lotterilaan 1805. Denne Gang uden fastsat Rente; ved de tidligere Lotterilaan havde der været stipuleret en Rente af 4 pCt.

24. Lotterilaan 1809. Rentebærende; Præmier til en Værdi af 1,4 Mill. Gylden.

De nævnte Laan ere kun nogle af de vigtigste af dem, der optoges i Tidsrummet 1703—1811. I Udlandet, London, Amsterdam, Rotterdam, Frankfurt, Leipzig, Trier, Regensburg, Zürich, Bern, Augsburg, Neapel, Genua, Livorno optoges en Mængde Laan. Østrig var i dette ulykkelige Tidsrum endog nødt til at laane hos regerende Fyrster, smaa Republikker, rige Privatmænd osv. De Laan, der optoges i London, garanteredes af den engelske Regering. Fra Aar 1800 ser man England endog komme Østrig direkte til Hjælp ved at udbetale det betydelige Subsidier.

Den østrigske Statsgjæld udgjorde

	Kapital.	Renteudbetaling.
1781 . . .	286,9 Mill. fl.	11,4 Mill. fl.
1803 . . .	792,7 —	23,5 —
1809 . . .	624,3 —	37,6 —
1810 . . .	658,2 —	39,7 —
1814 . . .	716,2 —	—

Af denne sidste Sum svarede 314 Mill. Gylden i Rente (der i 1811 blev reduceret til det Halve) 5 pCt., 49 Mill. $4\frac{1}{2}$, 282 Mill. 4, 40 Mill. $3\frac{1}{2}$, 1 Mill. 3 pCt. — Som det vil bemærkes, stiger Rentebetalingen bestandig, selv om Kapitalen formindskes.

En saa betydelig Gjæld stod, især da Forvirringen og Uordenen i Finansernes Tilstand var gjennemgaaende, i et bestemt Misforhold til det daværende Østrigs Hjelpekilder. For at hjælpe sig ud af sin Forlegenhed besluttede Regeringen da i 1811 en Bankerot: den faste Gjælds Rente reduceredes med det Halve, Papirpengene med fire Femtedele. Naturligvis ødelagdes Landets Kredit herved. Det sidste Laan, det forsøgte inden 1818 (med hvilket Aar Reformbestræbelserne begynde), nemlig det Laan, der blev sluttet ved Efterretningen om Napoleons Tilbagekomst fra Elba i 1815, stod Østrig i $8\frac{3}{4}$ pCt. og var et tydeligt Bevis paa det Farlige i at prøve Krediten for stærkt.

I 1818 besluttede man at raade Bod paa Ulykkerne af 1811, og der udkom et Patent, hvis Bestemmelse var i Løbet af 50 Aar at reducere den gamle faste Gjæld til det Halve og samtidig at føre den Halvdel, der forblev i Statskreditorernes Hænder, tilbage til den oprindelige Rentefod. Den Amortisationskasse, der blev oprettet i 1818, vedblev regelmæssig at virke efter den vedtagne Plan til Udgangen af 1847. Men fra 1848 til 1859 hersker den største Forvirring, og det er umuligt at faa Rede paa, hvorledes det egenlig gik med Amortisationsbestræbelserne. I December 1859 blev Amortisationskassen endelig ophævet, og fra 1860 søger Ordenen at vende tilbage i de østrigske Finansforhold. — Østrigs Bestræbelser i 1818 for at gjøre godt, hvad det i 1811 havde forbrudt, maa, efter Grev Mülinens Beregninger, have kostet Landet over 600 Mill. Gylden, — 600 Millioner, der saa temmelig maa siges at være gaaede tilspilde, da Erstatningen for den allerstørste Del ikke kom de Skadelidte, men Andre, ihænde.

I det Foranstaaende er der ikke taget Hensyn til en betydelig Del af Gjælden, til den betydeligste — Papirpengene. Allerede i 1761 havde Grev Sinzendorf begyndt Udstedelsen af Papirpenge; men det var dog først i 1797, at Tvangskursen dekretedes, og først med dette Aar begynder Udstedelsen af Papirpenge at antage større Dimensioner. I 1796, da Cirkulationen beløb 46 Millioner Gylden, havde Papiret omtrent staaet pari med Metal, men i 1797 stiger Cirkulationen til 74 Mill. og Kursen gaar op til 102. Fra nu af bliver Udstedelsen stedse større, og med hvert Aar forværrer Kursen sig. I 1811 havde Udstedelsen naaet et Beløb af 1061 Millioner, og Kursen var da 833. Ved Dekretet af 20 Febr. 1811 foretager Finansministeren sit Statskup: Papirpengenes Værdi reduceres med fire Femtedele, og det bestemmes, at den tilbageværende Femtedel, 212 Millioner, skulde ombyttes med et nyt Papir, «Einlösungscheine», og disse ny Sedler skulde føres tilbage til pari med Metallet ved Hjælp af et Amortisationsfond, der navnlig skulde bringes tilveje ved Salg af de gejstlige Godser. Af disse Einlösungscheine blev der imidlertid udstedt altfor mange; deres Kurs faldt og de mistede al Tillid. Efter at Nationalbanken var bleven stiftet i 1816, besluttede man imidlertid saa vidt muligt at inddrage dem, og indtil Udgangen af 1847 indtoges der virkelig et Beløb af 669 Mill. w. Gylden, saa at der d. 31 Decbr. 1847 kun cirkulerede 9,7 Mill. w. Gylden af de omtalte Sedler. Med 1848 begynder der en ny Udstedelse af Papirpenge, og fra 1848 til 1865 er denne Udstedelse underkastet de største Svingninger. I 1866 tegner det til, at der nu skal komme Ro og Stadighed i Forholdene; men Krigen med Preussen nøder Øst-rig til atter at ty til Assignatpressen. Imidlertid søgte

man ved forskjellige Foranstaltninger at holde Papirernes Mængde indenfor visse Grænser, og ved Lov bestemtes det, at den svævende Gjæld ikke maatte overskride 412 Mill. Gylden, hvoraf højst 100 Mill. maatte være Kreditbeviser og Resten Statssedler; forsaavidt Udstedelsen af Kreditbeviser ikke naaede de 100 Millioner, maatte det deri Manglende udfyldes af Statssedler. Ved saaledes at forbinde de to Papirer med hinanden blev der givet Statssedlerne en vis Elasticitet, samtidig med at der dog sørgedes for, at de ikke kunde overskride et vist Maximum; Regeringen vilde, som man har sagt, kun «arrosere» Markedet, ikke «inondere» det med Papirpenge. Da Udstedelsen derhos var undergiven en virksom Kontrol, naaede Agio'en ikke en saadan Højde som tidligere. I 1850 havde Agio'en paa Papirpengene naaet 75 pCt., i 1859 under den italienske Krig 40—50 pCt.; men i 1866 naaede den kun et enkelt Øjeblik 35 pCt., og efter at Loven om Papirpengeudstedelsen var udkommen, faldt den. Senere har den, selv i de vanskeligste Øjeblikke, selv under Krisen 1873, kun sjelden overskredet 12 pCt. Det er endog kommet saa vidt, at Mange i Østrig have ment, at Papirpengene, langt fra at være et Onde, snarere ere et Gode, som der ingen Grund er til at fjerne. Selvfølgelig deler Mülinen ikke denne Mening; han betragter tværtimod Papirpengene som et stort Onde, der dog ikke lader sig fjerne med ét Slag.

For at vende tilbage til de egenlige Laan, saa giver Grev Mülinens Bog et uhyggeligt Billede af den forfærdelige Grad, i hvilken Østrig misbrugte Krediten, ogsaa efter 1818. I de 12 Aar 1818—30 optoges der 12 Laan, fra 1830—48 10, og fra 1848 af har man prøvet alle mulige Slags, Koncessionslaan, Nationallaan, Lotterilaan, Præmie-

laan osv. osv., tildels paa meget haarde Betingelser, til 6, 7, 8, ja endnu flere pCt. Ved Udgangen af 1867 frembød den østrigske Statsgjæld en broget Forvirring, en uhyggelig Sammenblanding af heterogene Ting, der nødvendigvis maatte vanskeliggjøre en ordenlig Finansbestyrelse. Nogle Laan lød paa wienske, andre paa Konventions-, atter andre paa østrigske Gylden; nogle vare rentefri, andre svarede Rente; nogle forrentedes med 1 pCt., andre med $1\frac{3}{4}$, 2, $2\frac{1}{2}$, 3, $3\frac{1}{5}$, $3\frac{1}{3}$, $3\frac{1}{2}$, $3\frac{3}{5}$, 4, 5, 6 osv. osv. pCt.; nogle Renter udbetaltes i Papir, andre i Metal; nogle amorteredes paa én Maade, andre paa en anden, atter andre slet ikke; Renterne udbetaltes til forskjellige Tider osv. osv. I Alt var der 63 forskjellige Arter Obligationer og 14 forskjellige Slags Rentefod. Finansadministrationen havde selvfølgelig i lang Tid haft Øjet aabent for det Mislige i dette Virvar; men Vanskelighed ved at bringe Rede i saa stor Uorden havde skræmmet den. Overenskomsten med Ungarn i 1867 tvang imidlertid Østrig til at skride til Ordningen af sine Statsgjældsforhold, og den 20 Juni 1868 udkom en Lov, der aabner en ny Æra i den østrigske Statsgjældshistorie. Det bestemtes herved, at — med Undtagelse af nogle udtrykkelig nævnte Obligationer: Lotterilaan, nogle Jernbaneobligationer, Kreditbeviser m. M. — skulde alle de forskjellige Laan konverteres til en eneste 5 pCts. Gjæld, lydende paa østr. Gylden. Af den ny 5 pCt. Rente skulde der svares en Skat paa 16 pCt.; men det lovedes, at Skatten ikke vilde blive forhøjet. Konverteringen, der begyndte i den anden Halvdel af 1868, blev i det Væsentlige gennemført i Løbet af noget over fire Aar; d. 1 Jan. 1873 var den for største Delen fuldbjort. Det var en storartet Finansoperation; men om den var fuld retfærdig,

navnlig ligeoverfor de udenlandske Kreditorer, betvivles; i Almindelighed har den været Gjenstand for Dadel. Ogsaa Mülinen tror, at Østrigs Kredit hurtigere vilde være kommet til Kræfter, naar Operationen var bleven udført paa en lidt mere skaansom Maade. Det være nu, som det vil: sikkert er det, at Krediten har bedret sig: Statskreditoren, der maaske i det første Øjeblik troede sig krænket i sine Rettigheder, har snart lært at indse, at en Rente, der, omend noget reduceret, garanteres af gode og vel ordnede Finanser, er at foretrække for en noget højere Rente, naar der bag denne staar en Finansbestyrelse, som bestandig maa spænde Krediten stærkere. Den forholdsvis korte Tid, der gik til Ombytningen af over to Milliarder i forskellige Papirer, har indgydt Tillid til Finansbestyrelsens Energi, og om denne Tillid vidner ogsaa Kursens stadige Stigen: I 1868, da den 16 pCts. Kupon-skat indførtes, stod de 5 pCt. Obligationer i 55,50, 1869 i 58,80, 1870 i 60,75, 1871 i 57,65, 1872 i 62,80, 1873 i 66,70, 1874 i 69,50.

Fremgangen i de østrigske Finanser bestaar navnlig deri, at der er kommet nogen Orden og Klarhed i Forholdene. Selve Gjældens Beløb er derimod betydeligt nok. I 1811 før Bankerotten udgjorde (den faste) Gjæld 512,6 Mill. østr. Gylden, der forrentedes med 25,6 Mill. (Hertil kom, som tidligere anført, 1061 Mill. w. Gylden i Papirpenge, der ved Bankerotten reduceredes til en Femtedel.) I 1811 efter Bankerotten er den faste Gjælds Kapital vedvarende 512,6 Mill. ø. Gylden, men Forrentningen er reduceret til det Halve, 12,8 Mill. Den 31 Decbr. 1847 beløber den faste og svævende Gjæld 933,5 Mill. G., med en Forrentning paa 34,0 Mill. D. 31 Decbr. 1867 er Gjældens Kapital 2317,3 Mill., Forrentningen 92 Mill.

D. 31 Decbr. 1873 henholdsvis 2303,3 Mill. og 78 Mill. Gylden.

Imidlertid er der dog ogsaa Fremgang paa anden Maade: Forholdet mellem Indtægter og Udgifter har i de senere Aar stadig forbedret sig. Sammenlignes Statsregnskabet for 1873 med Statsregnskabet for 1868, viser der sig en Indtægtsforøgelse paa 116 Mill. Gylden; samtidig ere Udgifterne rigtignok stegne med henved 95 Mill.; men der bliver dog altid saaledes et Nettooverskud paa over 21 Millioner. De direkte Skatter, der i 1868 afgav 74 Mill., have undergaaet en jævn Stigning og afgav i 1873 92 Mill., altsaa en Stigning paa 18 Mill. eller over 24 pCt. I de indirekte Afgifter har Stigningen i de nævnte Aar været langt stærkere, nemlig fra 164 Mill. til 222, eller 58 Mill. o: 35 pCt. Aaret 1872 er Glanspunktet; 1873 bringer Krisen, der bringer Reaktion i alle Forhold og paafører baade Private og det Offenlige betydelige Tab: efter Mülinens Beregninger tvang Finanskatastrofen Statskassen til at gjøre et foreløbigt Forskud paa 65 Mill. G. og medførte derhos en Tilbagegang i Indtægter i 1873 og 1874 paa 35 Millioner. At Regeringen dog har forstaaet at skærme Statens Kredit, ses deraf, at Kursen paa Statsgjælden nu noteres højere end før Krisen. Derimod har Krisen ganske vist haft den uheldige Følge, at den har gjort Gjenoprettelsen af Metalcirkulationen vanskeligere.

I Forbindelse hermed staar Møntspørgsmaalet. Mülinen mener, at Østrig foreløbig kan beholde Sølvfoden, men bør begrænse Udmøntningen af Sølv og efterhaanden forskafe sig et Guldforraad, saaledes at det, naar det be-
lejlige Øjeblik er kommet, kan gaa over til Guldfoden. Der bør udmøntes Ti-Gyldenstykker, der bør bære Præget: 10 fl. = 20 Mark = 1 £. En saadan Mønt vil kunne cir-

kulere over de to Tredjedele af Jordens Overflade. Som bekendt har Østrig alt i flere Aar slaaet to Guldmønter med Præget: 8 fl. = 20 fr., 4 fl. = 10 fr., der paa den «latinske Unions» Omraade har cirkuleret jævnsides med Franksystemets Mønter. Grev Mülinen, der i en Række af Aar ivrig har virket i Møntsagen og stadig hævet sin Stemme til Gunst for en international Mønt, er den Første, der har fremsat Forslaget om paa Mønterne at angive deres Værdi i de forskjellige Systemer, — et Forslag, som de østrigske 8- og 4-Gyldenstykker have vist er praktisk. —

Grev Mülinens Opgave har været at gennemse og et hidtil lidet kjendt Terræn, der fortjener at kjendes. Østrigs Finanser have hidtil været skjulte af et tæt Slør, som Forfatteren til den foreliggende Bog har søgt at fjerne. Han har paapeget de økonomiske og finansielle Fejl, Østrig har begaaet i Fortiden, de Bestræbelser, det i Nutiden gjør for at klare en byrdefuld Fortid, og dets Udsigt til i Fremtiden at naa en rig industriel og kommerciel Udvikling. Hans Tal og Beregninger støtte sig til officielle Opgivelser og kunne, om de end ville forekomme de fleste Læsere noget tørre, i alt Fald gjøre Krav paa at anses for nøjagtige. Endelig har han anstillet en Sammenligning af en Del af det østrigske med en Del af det franske Finansvæsen, der i flere Henseender kan være belærende.